

Tina Berden

Navport (Vrhnika) – arheološko najdišče Kočevarjev vrt (doktorska disertacija)

Podiplomska šola ZRC SAZU, Primerjalni študij idej in kultur (doktorski študij 3. stopnje), modul Tisočletja med Jadranom in Podonavjem

Mentorica: izr. prof. dr. Jana Horvat

Legra na območju najlažjega prečkanja vzhodnih alpskih in severnih dinarskih pregrad ter lega na začetku plovne poti Ljubljanica – Sava – Donava – Črno morje sta odločilno vplivali na razvoj poselitve in trgovskih poti na skrajnem zahodnem delu Ljubljanske kotline, tj. na območju današnje Vrhnike.

V sredini 2. stoletja pr. n. št. je tu stala trgovska prekladalna postaja pod nadzorom keltskih Tavriskov. Bogastvo, ki ga je prinašalo trgovsko blago, in ugoden strateški položaj, ki je omogočal nadzor nad vzhodnimi prehodi v Italijo, sta kmalu pritegnila pozornost rimske republike. Le-ta je območje Vrhnike v sredini 1. stoletja pr. n. št. vključila v lastno državo. Pripadlo je provinci Galiji Cisalpini, kasneje Italiji in mestnemu ozemlju Akvileje.

Rimljani so v bližini tavriskijske naselbine ustanovili vas (vikus), ki jo pisni viri navajajo pod imenom *Nauportus* in velja za eno najstarejših rimskih naselbin na območju današnje Slovenije ter ključno najdišče za razumevanje zgodnjericanskega obdobja.

Del Navporta, ki je ležal ob *vii publici* Akvileja-Emona, je bil raziskan ob zaščitnih arheoloških izkopavanjih na območju ledine Kočevarjev vrt, danes Jelovškova ulica 10-11, ki so potekala leta 2005 pod vodstvom Jane Horvat iz IZA ZRC SAZU. Med prvimi modernimi zaščitnimi arheološkimi raziskavami večjih površin na Vrhniki so bili odkriti stavbni ostanki, ostanki drenaž in tlakovanj ter velika količina drobnih arheoloških najdb in odlično ohranjenih organskih ostankov, ki nudijo zelo dobre možnosti za proučevanje rimske zgodovine območja.

Disertacija se posveča analizi keramičnih najdb iz omenjenih raziskav, tj. malo manj kot 69.000 keramičnih fragmentov iz okrog 1800 stratigrafskih enot.

Izkopno polje je ležalo na območju debelih nanosov Ljubljanice s stalnim visokim nivojem talne vode. Najstarejše sledi človeških aktivnosti sodijo v čas med 7. in 4. stoletjem pr. n. št., tj. v halštatsko obdobje, ko so bile v domnevno naravne kotanje odložene večje količine lesa s sledovi sekanja in žaganja. Lahko gre za sledi čiščenja površine in odlaganja odpadnega lesa ali pa gre za naplavljen les z območij višje ob Ljubljani.

Najstarejši naselbinski ostanki so bili odkriti na jugovzhodnem vogalu izkopnega polja, kjer so bili dokumentirani ostanki stojkastih objektov in vmesnih drenažnih jarkov, ki jih po keramiki datiram v srednje- in poznoavgustejsko, morda že zgodnjeavgustejsko obdobje. Za keramični zbir iz tega obdobja je značilna

močna prevlada iz italškega prostora uvožene fine namizne keramike, v kontrastu z grobim kuhinjskim posodjem, pogosto izdelanim še v poznolatenški lončarski tradiciji.

V naslednji fazi se je naselbina razširila v smeri proti zahodu. Še vedno gre za ostanke stojkastih objektov in vmesnih ilovnatih površin, med katerimi so izkopali mrežo drenažnih jarkov. Z vodo so se oskrbovali s pomočjo treh vodnjakov. Ostanke te faze na podlagi najdb datiram med tiberijsko obdobje in začetek druge polovice 1. stoletja n. št. V keramičnem zbiru še vedno prevladuje iz italškega prostora uvožena keramika, ki se ji pridružijo amfore za olivno olje, vino, ribje omake in suho sadje iz vzhodnega Sredozemlja in Pirenejskega polotoka.

V drugi polovici 1. stoletja so stojkaste stavbe porušili, zasuli vodnjake in jarke ter znivelirali območje. Na tem mestu so postavili tri vzporedne zidane stavbe, ki jih interpretiram kot ostanke skladišč. Iz keramičnega zbira te faze izgine skoraj vso uvoženo posodje, ki ga vsaj delno nadomesti namizno posodje iz regionalnih in lokalnih lončarskih delavnic. Pomemben delež v keramičnem zbiru zavzema tudi groba regionalna in lokalna kuhinjska keramika.

V naslednji fazi so vse tri stavbe porušili in sezidali veliko pravokotno strukturo, ki je bila delno raziskana. Njen namen ni jasen, morda gre za ogrado s tlakovano notranjostjo. Po gradivu jo datiram med drugo polovico ali zadnjo četrtino 1. in 2. stoletje n. št. Med keramiko iz tega obdobja, podobno kot v predhodni fazi, prevladuje namizno in kuhinjsko posodje iz regionalnih in lokalnih lončarskih delavnic.

Na skrajnem vzhodnem delu izkopnega polja so bili raziskani ostanki treh zidov in ruševinskih plasti, najbrž ostankov dveh stavb, ki sta večinoma ležali izven izkopnega polja. Premešane plasti iz kontekstov obeh stavb so vsebovale keramiko iz časa med avgustejskim obdobjem in 2. stoletjem n. št. Stratigrafija kaže, da nalegata na ruševine pravokotne strukture iz predhodne faze, zato ju zgolj okvirno in z zadržkom datiram čas po 2. stoletju n. št.

V premešanih plasteh je zastopana tudi keramika iz 3., 4. in prve polovice 5. stoletja n. št., ki se koncentrira na vzhodnem delu izkopnega polja, neodvisno od zgoraj opisanih stavb. Interpretiram jo kot ostanek rabe prostora v pozni antiki, ko je Navport ležal na širšem območju vzhodnoalpskega obrambnega sistema *Claustra Alpium Iuliarum*. V keramičnem zbiru prevladujeta iz Afrike uvoženo fino namizno posodje ter grobo kuhinjsko posodje iz regionalnih in lokalnih lončarskih delavnic.

Med gradivom nisem prepoznala poznoantične keramike, ki bi jo lahko nedvomno datirala v čas po sredini 5. stoletja n. št. in slovanske keramike zato sklepam, da je bilo območje Kočevarjevega vrta takrat dokončno opuščeno.